

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

7. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13 січня 2005 року № 2342-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>
8. Про Національну програму «Діти України» : Указ Президента України від 18 січня 1996 року № 63/96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/63/96>
9. Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : Указ Президента України від 22 жовтня 2012 року № 609/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/609/2012>
10. Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2013 року № 419-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/419-2013-%D1%80>
11. Діти війни : дослідження проблем дитинства в Україні за умов військової агресії / Український інститут дослідження екстремізму. – К., 2015. – 31 с.
12. Суходольська А. С. Соціальне сирітство: історичні аспекти та сутність поняття / А. С. Суходольська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 2. – С. 190-197.
13. Сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/>

Мищенко Н. І.*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлено питання щодо розвитку творчого потенціалу дітей молодшого шкільного віку засобами інноваційних технологій. Наголошено на необхідності використання різних інноваційних форм і методів навчання для сприяння розвитку творчої активності дітей. Наведено приклади форм, методів та прийомів розвитку творчого потенціалу учнів початкової ланки освіти.

Зміни в суспільному житті і свідомості вимагають формування креативної особистості учня на основі якісної освіти та розвитку його творчих можливостей та самовдосконалення [9].

Розвиток творчого потенціалу особистості є одним із актуальних завдань сучасного суспільства. Тому і перед школою сьогодні, коли дитині потрібні не тільки знання, але й високій творчий потенціал, компетентність, сформованість особистісних якостей, які допоможуть знайти своє місце в житті, стати активним членом суспільства і щасливою, упевненою у власних силах людиною, поряд із традиційними завданнями, постають завдання творчого розвитку особистості [1, с.2].

Найсприятливішим для розкриття й прискореного розвитку здібностей є молодший шкільний вік. Це найвідповідальніший етап дитинства, коли дитина хоче вчитися, учитися вчитися

* © **Мищенко Н. І.**

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

і вірить у свої сили.

Про необхідність сприяння розкриттю творчого потенціалу особистості свідчать дослідження Г. Костюка, Н. Кузьміна, О. Матюшкіна, В. Моляко, О. Музики, Я. Пономарьова, Б. Теплова. Вони показали, що творчість – специфічна форма взаємодії людини зі світом, яка, окрім задоволення, створює передумови для духовного зростання, а розвиток здібностей – не загальне, абстрактне, а складне психолого-педагогічне явище, яке потребує цілеспрямованої, систематичної роботи.

Проте динамічність реформування освітньої галузі вимагає нових підходів до формування творчої особистості учнів, зокрема інноваційних.

Метою нашої статті є висвітлення особливостей формування творчих здібностей учнів початкових класів із застосуванням інноваційних технологій.

Розвивати творчі здібності можна по-різному. Окремі учні (обдаровані) переважно самостійно тренують свої задатки, щоб розвинути їх у здібності, і вдосконалюють свої здібності, щоб вони стали творчими. Але для розвитку творчих здібностей більшості школярів важливою є саме роль учителя. Тому одним з основних завдань учителя є управління процесами творчого пошуку учнів, ідучи від простого до складного: створення ситуації, що сприяє творчій активності та спрямованості дитини, розвиток її уяви, асоціативного мислення, здатності розуміти закономірності, прагнення постійно вдосконалюватися, розв'язувати дедалі складніші творчі завдання [7].

Підґрунтям творчих здібностей мають бути задатки, притаманні кожній людині. Але чи будуть вони перетворені на здібності – залежить від оточення дитини.

Творчі здібності – це досить складні психолого-педагогічні явища, яким насамперед повинен сприяти вчитель: добираючи доречний і цікавий матеріал відповідно до програми, а також урахувуючи індивідуальні особливості. При цьому визначаються критерії ефективності інноваційної діяльності вчителя: 1) творче сприйняття педагогічних інновацій; 2) творча активність; 3) методологічна і технологічна готовність до введення інновацій; 4) педагогічне інноваційне мислення; 5) культура спілкування – й такі рівні: репродуктивний, продуктивний і творчий [2]. Можна сказати, що інноваційні технології значно розширюють можливості подання навчального матеріалу [1].

Творчість – це завжди творення, тобто побудова нового та оригінального, нестандартне бачення у звичайному нових можливостей його функціонування або включення його як частини в нову систему [6].

У творчій діяльності недопустимі такі фактори: копіювання; діяльність за шаблоном, готовим взірцем, правилом, алгоритмом; наслідування.

Творчість має на меті внутрішню досконалість, тобто, створюючи нове, людина творить саму себе.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Прагнення до творчості викликається різними потребами: фізіологічними; прихильності та любові; в особистій безпеці; у повазі довколишніх, адекватному самооцінюванні; у реалізації своїх здібностей, у самовизначенні; у спілкуванні; у самостійності, в успіхові [1].

Навчально-виховний процес потрібно наповнити такою творчою діяльністю, яка б сприяла повному задоволенню й розвитку пізнавальних можливостей дітей. Ефективність роботи значно підвищується при дотриманні таких психолого-педагогічних умов: створення емоційної, доброзичливої атмосфери у процесі виконання творчих завдань; здійснення опори на інтереси учнів, потреби, потенційні можливості тощо при організації діяльності учнів із розв'язання творчих завдань; пробудження в кожного школяра дослідницької активності, поглиблення інтересу до творчої діяльності, що далі спонукає до успішних дій та досягнення поставленої мети [2].

Принципи організації навчання з метою розвитку творчого потенціалу молодшого школяра на основі використання інноваційних технологій: принцип зв'язку з практикою життя; принцип саморозвитку; принцип оптимального поєднання індивідуальної та колективної форм навчально-творчої діяльності; принцип інформативності; принцип віри в сили і можливості дитини [8].

Критеріями здібності учнів до творчої діяльності є:

- застосування нових підходів до розв'язання навчальних проблем;
- комплексне і варіантне використання в навчальній практичній діяльності всієї сукупності теоретичних знань і практичних навичок;
- бачення нової проблеми у зовні знайомій ситуації, знаходження варіативних шляхів її розв'язання;
- застосування науково-доказового вибору дій у конкретній навчальній ситуації;
- проведення систематичного самоаналізу власної діяльності, дослідницької роботи з творчого узагальнення власного досвіду, досвіду інших;
- прояв гнучкості під час обирання оптимального рішення у нестандартних ситуаціях [6].

Розвитком творчої особистості потрібно керувати, оскільки існують чинники, що впливають на цей розвиток:

- умови, у яких виховується дитина;
- середовище, що її оточує;
- характер її навчальної діяльності.

Інноваційні технології – це радикально нові чи вдосконалені технології. Вони швидко увійшли в усі галузі нашого життя. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба їх використання під час вивчення багатьох дисциплін [4].

Пріоритетним напрямком освітньої системи України, що підтверджено державними законами та нормативними докумен-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

тами, є доступ до якісної освіти. Тому впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес є одним із найважливіших питань, які сьогодні розглядаються в освіті [5].

Молодший шкільний вік – це важливий етап виховання творчого мислення дитини. Але в пошуках методів розвитку творчого потенціалу слід ураховувати особливості психіки, своєрідність пізнавальної та емоційної сфер дітей цього віку.

Учитель повинен створити джерело внутрішніх сил дитини, джерело, що дає енергію для подолання труднощів і формування бажання вчитися. Використання ситуації успіху має сприяти підвищенню робочого тону, збільшенню продуктивності навчальної роботи, а також допомогти кожному учневі усвідомити себе повноцінною особистістю і, відповідно, забезпечити успіх у навчанні [6].

Розвиток творчої особистості потребує впровадження нових дидактико-методичних засобів, що допомагають моделювати навчально-виховний процес, виходячи з поставленої мети.

Існують такі активні методи стимулювання творчості:

- метод евристичної загадки (розгадування загадок реалізується через: *персоніфікацію* (сидить баба на городі у сто хустинок закутана – капуста); *упредметнення* (стоїть посеред хати: чотири ноги, одна голова – стіл); *протиставлення* (біле, а не сніг, солодке, а не мед – цукор);

- метод комбінаних запитань (дитині пропонується сукупність питань, за допомогою яких вона дає певну інформацію. Наприклад, Хто? Коли? Куди? Навіщо? з ким? Як довго? Скільки? тощо);

- *метод фокальних об'єктів* (ознаки випадкових об'єктів переносяться на той, який має бути вдосконалений. Наприклад удосконалюється «пензлик». Випадковий об'єкт – «лисиця». Отримуємо «рудий пензлик», «хитрий пензлик»

- метод ліквідації безвихідних ситуацій (наприклад, як заставити ледаря робити ранкову зарядку, як привчити не розкидати сміття тощо);

- метод «Техніка сили розуму» (вправи «Універсальність предмета» (придумати приклади, де б можна використати даний предмет), «Світ у взаємозв'язку» (ким чи чим предмет був раніше чи стане потім); «Ігри на зникнення» (Що було б, якби зникли батьки? Учителі? Цукор?) тощо [8].

Унікальною лабораторією розуму є уява і фантазія. Без них діти не сприймали б казок, не змогли б гратись, творити. Вони є невід'ємною складовою процесу навчання, вищою і найнеобхіднішою здібністю дитини.

Саме уява і фантазія допомагають розпочати розвиток творчих здібностей школярів із казки.

Основним принципом роботи вчителів початкової школи є використання сучасних досягнень вікової психології, інноваційних технологій навчання для успішного розвитку пізнавальних, інтелектуальних, творчих, фізичних здібностей школярів

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

початкової школи за умови збереження та підвищення резервів їхнього фізичного, психічного та соціокультурного здоров'я. У впровадженні інноваційних методів і технологій учителі початкової школи перш за все керуються п'ятьма основними заповідями: любити, вірити, знати, поважати та розуміти дитину як основний об'єкт і суб'єкт навчальної діяльності [4].

А для того щоб учням дійсно було цікаво, щоб вони не втратили інтерес до навчання, учитель має створювати всі умови для розвитку здібностей, творчого мислення учнів, самовираження їх особистості в різних видах діяльності. Одномаїтне, шаблонне повторення одних і тих самих дій відвертає потяг до навчання. Тому учням поряд із стандартними завданнями пропонуємо такі, які вимагають мислення, творчих пошуків, оригінальності, винахідливості. Саме такі творчі, пізнавальні, інтелектуальні завдання допомагають нашим учителям розвинути в учнів пізнавальні процеси – пам'ять, увагу, уяву, логічне мислення. Усі завдання творчого характеру розраховані на пошукову діяльність учнів, творче й уміле застосування набутих знань. Зміст завдань сприяє розвитку гнучкості й широти мислення, які необхідні для успішного розв'язання як навчальних, так і життєвих задач. Усі творчі завдання допомагають вчителю виявити індивідуальні особливості учнів, намітити перспективи подальшого розвитку творчого потенціалу кожної дитини, зробити навчання більш захоплюючим і цікавим [1].

Залучаючи дітей до творчості, створюючи постійно «ситуацію успіху», поважаючи дитину, учитель у змозі виховати творчо працюючу особистість. Процес розвитку творчого потенціалу учнів тривалий і трудомісткий. Він не дає швидких результатів, але дуже важливий для подальшого успішного навчання школярів, творчого розвитку і життя [9].

Наведемо деякі прийоми створення «ситуації успіху»:

1. «Лінія горизонту» – перший успіх дитини одразу підхоплюється вчителем, пропонується повторити завдання на більш складному рівні, наче «відсуваючи» лінію горизонту.

2. «Авансування» – учитель в індивідуальній роботі виконує з учнем завдання, пояснюючи йому складні місця, а потім у класі дає подібне завдання, що самостійно виконується учнем, і він відчуває успіх.

3. «Радість класу» – емоційний відгук навколишніх на успіх учня класу, констатація будь-якого, навіть незначного позитивного результату діяльності, навіювання дитині віри в себе [6].

Одним зі шляхів розв'язання проблеми підвищення пізнавальної активності та розвитку креативних здібностей у процесі набування знань є застосування в навчальному процесі творчих ігор і вправ, бо емоційне забарвлення останніх сприяє глибокому й міцному засвоєнню матеріалу, розвитку особистості кожного школяра [3].

У грі розвивається уява, утверджуються образи фантазії, виниклі ідеї, створюються продукти діяльності, які є для дитини

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

емоційно привабливими. Учні привчаються до колективної дисципліни.

Важливість гри в тому, що вона надає дитині можливість помряти, проявити уяву, дає свободу самовияву і творчості. Усі вчителі систематично проводять ігри з використанням інтерактивних технологій.

Також дуже широко і систематично використовують інсценізацію, що розвиває пам'ять, творчу уяву, креативне мислення, мову, мовлення, уміння спілкуватися, самостійність. Проводяться уроки та виховні заходи з комп'ютерною підтримкою.

Робота над розвитком пізнавальних, творчих, інтелектуальних здібностей підвищує продуктивність праці учнів. Вони цікавляться, що буде завтра, придумують свої завдання, вірші, загадки.

Творчі, пізнавальні, інтелектуальні здібності, як і інші здібності людини, вимагають постійного тренування. Завдання вчителя – збудити здібності своїх учнів, виховувати в них сміливість думки і впевненість у тому, що вони розв'яжуть кожну задачу, у тому числі і творчого характеру [6].

Тому на кожному уроці вчителем повинні ставитися такі завдання:

- запалити в дитячому серці вогник допитливості;
- збагачувати знання школярів про природу, суспільне життя, трудову діяльність людей;
- розвивати різні види пам'яті;
- розвивати уяву і фантазію;
- розвивати увагу, спостережливість;
- формувати мовленнєві вміння, комунікативно-творчі здібності;
- пробуджувати інтерес до навчання, робити його цікавим, пізнавальним, розвивальним;
- розвивати творче мислення;
- вчити працювати з навчальною і дитячою книгою;
- виховувати національну самосвідомість, духовність [8].

Для того щоб здатність до творчого мислення давала певні результати, потрібен постійний стимул, двигун, що активізуватиме творчість. Таким двигуном можуть стати гуртки, конкурси, змагання, олімпіади тощо. Учні початкових класів можуть брати участь у різноманітних конкурсах: «Кенгуру», «Грінвіч», «Олімпус», «Колосок», «Собори наших душ», «Знавців української мови ім. П. Яцика», з основ здоров'я.

Отже, інноваційні технології сприяють розвиткові гармонійно розвиненої особистості розкриваючи перед учнями широкі можливості для розвитку здібностей. Таким чином, можемо сказати що кожен учень індивідуально пізнає корисну інформацію і знаходить для себе щось нове, обґрунтовує, продумує і на основі цього формує свої знання, уміння і навички, формує себе як особистість в цілому, у свою чергу, це сприяє розвиткові інноваційної культури особистості.

Література:

1. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів [Текст] / Наталія Данько // Початкова школа. – 2013. – № 4. – С. 1-2.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/. – Загол. 3 екрану.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Інноваційні технології навчання української мови та літератури / Укладач О. І. Когут. – Тернопіль : Астон, 2005. – 204 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. – Загол. 3 екрану.
6. Пехота О. М. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. – К. : А.С.К., 2003. – 255 с.
7. Романець В. А. Психологія творчості : навч. посібник / В. А. Романець. – 2-е вид., доп. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.
8. Сластенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. – М. : ИИП. Изд-во «Магистр», 1997. – 224 с.
9. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 360 с.

Пономаренко І. В.*

ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНИХ КЛАСІВ З ВЕСЛУВАННЯ НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

У статті подано відомості щодо організації та особливостей функціонування в загальноосвітній школі спеціалізованих класів спортивного профілю.

Фізичне виховання учнів – невід’ємна складова освіти, спрямована на формування фізичного, соціального та духовного здоров’я особистості. Воно забезпечує можливість набуття кожною дитиною необхідних науково обґрунтованих знань про здоров’я та засоби його зміцнення [1]. За твердженням В. Сухомлинського, «заняття фізкультурою і спортом відіграють значну роль у всебічному розвитку учнів лише тоді, коли вся навчально-виховна робота пройнята турботою про здоров’я» [3, с. 68]. Спорт формує в дитини вольові якості, виховує чесність, взаємодопомогу, почуття колективізму, організовує та дисциплінує її.

Недостатня рухова активність школярів у повсякденному житті несприятливо позначається на стані їхнього здоров’я. Довготривале сидіння за партою в школі, при виконанні домашніх завдань, біля екранів телевізорів та моніторів вдома, збільшують навантаження на організм школяра. Діти менше рухаються, унаслідок чого виникає дефіцит м’язової діяльності й збільшуються статичні напруги. За умов гіподинамії, у якій перебувають наші учні, дуже складно говорити про повноцінний

* © Пономаренко І. В.